Wrzesień, Nr 9/2025 (274)

Informator
parafialny

Parafii Ewangelicko-Augsburskiej
w Słupsku

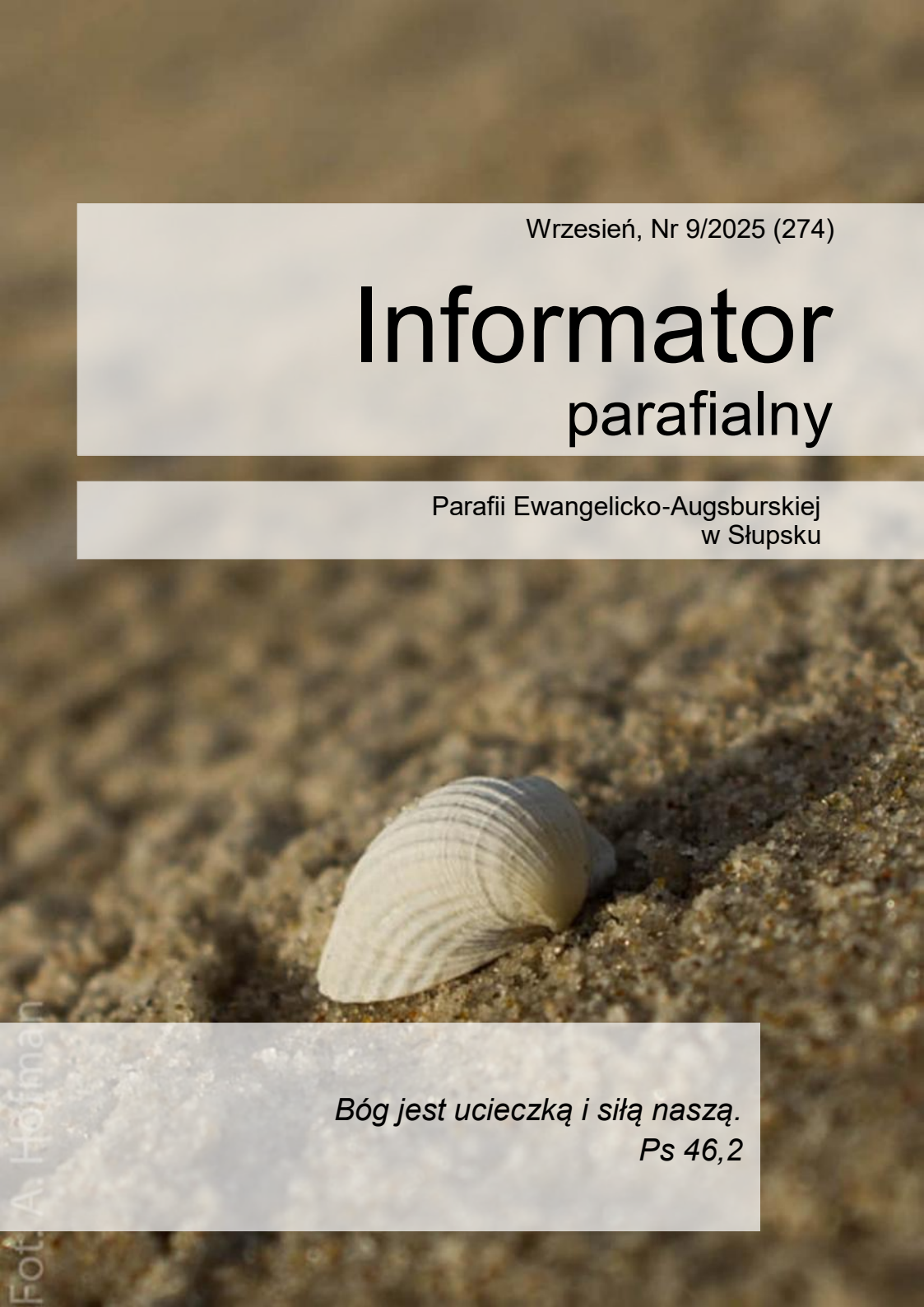

Bóg jest ucieczką i siłą naszą.
Ps 46,2

Fot. A. Hofman

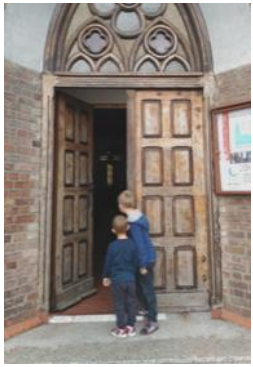

Parafia Ewangelicko-Augsburska w Słupsku

ul. Krzywa 1, 76-200 Słupsk

Kontakt: slupsk@luteranie.pl

tel.: 00 48 (0) 59 842 25 77

Nr konta: PL **25160014621816836860000001**

KOD SWIFT: PPABPLPK

Duchowny:

Proboszcz: ks. Wojciech Froehlich

e-mail: wojciech.froehlich@luteranie.pl

tel. 00 48 59 842 25 77, kom. 605 556 749

Adresy kościołów i kaplic:

Kościół Świętego Krzyża: Słupsk ul. Słowackiego 40

Kaplica w Lęborku: Lębork, ul. Wojska Polskiego 47

Strony internetowe:

www.slupsk.luteranie.pl • www.luteranie.pl

Zdjęcie na okładce: Arkadiusz Hofman

Korekta: Anna Froehlich

Słowo duszpasterza

Bóg jest ucieczką i siłą naszą.
Ps 46,2

Drodzy w Chrystusie!

Jakże wielkim przywilejem jest dla nas to, że jako ewangelicy od 500 lat możemy być świadkami Jezusa Chrystusa na słupskiej ziemi. To, co rozpoczęło się w Wittenberdze, bardzo szybko znalazło podatny grunt w ówczesnym Stolp in Pommern i zaczęto głosić tu Ewangelię w duchu Reformacji, czyli Słowo Boże oczyszczone z ludzkich zwyczajów i tradycji. Ewangelia zaczęła trafiać do ludzi, a ludzie zaczęli rozumieć, że Bóg którego wyznają nie jest Bogiem gniewu i zemsty, ale Bogiem miłości i pokoju.

Tę Dobrą Nowinę przekazujemy i my współcześni ewangelicy, osadzeni w zupełnie innym kontekście historycznym i społecznym, mający też inne doświadczenia ekumeniczne i polityczne niż było to w czasach Marcina Lutra.

Miasto w którym mieszkamy doświadczyło wojennej pożogi. W wyniku powojennej zmiany granic państwowych zmieniło swoją nazwę a w związku z przesiedleniami ludności zmieniła się struktura wyznaniowa mieszkańców. Ewangelicy z większości stali się diasporą. Nie zmienia to jednak faktu, że tak jak przed 500 laty ci, którzy jako pierwsi uczyli się sami i innych innego podejścia do wiary i Boga, mogli powoływać się na słowa Psalmu 46 mówiące o tym, że ich siłą w działaniu jest Bóg, tak i my możemy czerpać z tych słów motywację do działania i głoszenia Ewangelii czysto i rzetelnie, bez „domieszek" ludzkich filozofii.

Jestem głęboko przekonany o tym, że pomimo niełatwego czasu dla „instytucjonalnego" kościoła, Kościół Powszechny - Chrystusowy, którego jako ewangelicy jesteśmy częścią, będzie trwał w prawdzie zwiastowania Miłości Boga do każdego człowieka. Niech Ten, który przez wszystkie lata istnienia Kościoła był siłą i schronieniem dla Jego wiernych błogosławi nam nadal i niech będzie uwielbiony w naszych działaniach. Dziękuję za Was.

Z modlitwą
i błogosławieństwem
Wasz Duszpasterz

ks. Wojciech Froehlich
proboszcz

Przemiana

ks. Wojciech Froehlich

Proboszcz

Wszedł do Jerycha i przechodził przez nie. 2.Pewien zaś bogaty człowiek, imieniem Zacheusz, zwierzchnik celników, 3.chciał zobaczyć, jak wygląda Jezus. Nie mógł jednak z powodu tłumu, bo był niskiego wzrostu. 4.Pobiegł więc naprzód i wspiął się na sykomorę, żeby Go ujrzeć, bo miał tamtędy przechodzić. 5. Gdy Jezus doszedł do tego miejsca, spojrzał w górę i powiedział do niego: Zacheuszu, zejdź prędko, bo dzisiaj muszę zatrzymać się w twoim domu. 6. Zszedł więc szybko i przyjął go z radością. 7.A wszyscy, który to widzieli oburzali się i mówili: Przyszedł w gościnę do grzesznego człowieka. 8. Wtedy Zacheusz powstał i oświadczył Panu: Oto połowę mojego majątku daję ubogim, a jeżeli kogoś w czymś skrzywdziłem, zwracam poczwórnie. 9.Wówczas Jezus powiedział do niego: Dzisiaj zbawienie przyszło do tego domu, bo przecież i on jest synem Abrahama. 10. Syn Człowieczy przyszedł bowiem, odszukać i zbawić to, co zginęło.

Łk 19,1-10

Drodzy w Chrystusie!

Pamiętacie ze szkoły zadania z języka polskiego: opisz postać, scharakteryzuj bohatera… Celem takiego zadania jest jak najbardziej przybliżyć zarówno wygląd zewnętrzny jak również cechy charakteru, jakie są przypisane opisywanej postaci. Bardzo często taki opis jest uzależniony od tego, jaki mamy do niej stosunek, albo to jakie jej cechy wydają nam się ważne. Trudno czasami o obiektywizm w naszej ocenie, bo to jak widzimy innego człowieka związane będzie zawsze z naszymi

emocjami. Jeśli opisujemy kogoś kto jest nam bliski, jest naszym przyjacielem, to będziemy starali się jak najbardziej uwypuklić te jego cechy, które są pozytywne, a mankamenty będziemy w najlepszym wypadku marginalizować. Jeśli opisywana przez nas postać będzie wzbudzać nasze złe emocje, to i nasz opis będzie pod ich wpływem. W charakterystyce takiej postaci będziemy dawać palmę pierwszeństwa wszystkim, nawet najmniejszym złym cechom, a ewentualnie tylko lakonicznie wspominać o pozytywach. W opisie człowieka trudno zachować obiektywizm, bo bardzo łatwo wplatamy w niego naszą subiektywną ocenę dotyczącą wyglądu lub charakteru drugiego człowieka.
Dzisiaj mamy do czynienia z takim opisem, któremu towarzyszą emocje. Ewangelia ukazuje człowieka, bohatera co do którego ludzie z jego otoczenia mieli wyrobione zdanie. Myślę, że i w nas ta postać wzbudza raczej negatywne emocje.

W całej narracji tej historii to co zapada mi w pamięć to słowa, w których Jezus zwraca się do Zacheusza: *Dzisiaj chcę przyjść do ciebie, chcę być twoim gościem, muszę zatrzymać się w twoim domu!* Zaskakujące nie tylko dla samego Zacheusza, ale także dla świadków tego wydarzenia. Zacheusz schodzi ze swojego punktu obserwacyjnego, z którego wszystko było lepiej widać i wszystkie oczy zgromadzonych zwrócone są teraz na niego. Co „zaprowadziło" Zacheusza na drzewo, dlaczego właśnie tam znalazł swój punkt obserwacyjny? Ciekawość, spryt, upór w dążeniu do celu… To cechy, którymi przełożony celników z Jerycha z całą pewnością charakteryzował się na co dzień. Czy są to cechy, których należy się wystrzegać? Raczej nie. One przecież są motorem do rozwoju, do poznawania świata, do osiągania zamierzonych celów. Tak było też w wypadku tego człowieka. Gdyby nie te cechy, to prawdopodobnie ślęczałby w domu, liczył zyski, a nie interesowałby się tym co dzieje się na ulicy, ale Zacheusz miał też wiele innych cech, które już nie są ani neutralne, ani dobre i to one umiejscawiały go na liście najbardziej nielubianych, może nawet znienawidzonych ludzi w mieście. Któż bowiem lubi oszustów, naciągaczy prawa, złodziei żerujących na krzywdzie innych? Kto obdarza szacunkiem tych, którzy dążą do postawionych sobie celów nie zwracając uwagi na to, że inni przez to cierpią? Zacheusz zasłużył sobie na to, jak ludzie byli do niego nastawieni… do tego ten wzrost…

Zastanawiam się nad tym, czy nie postępuję też czasami jak Zacheusz. Nie chodzi mi o oszustwa finansowe, budowanie własnego kapitału na krzywdzie innych, ale bardziej o

ciekawość i szukanie sobie bezpiecznego miejsca do obserwacji tego co dzieje się wokół. Z wysoka przecież lepiej widać, jest się ponad innymi, częściowo można się ukryć wśród liści, a później zaspokoiwszy swoją ciekawość znowu niepostrzeżenie zejść i żyć dalej tak, jak żyło się do tej pory. Ale może się zdarzyć tak, jak w tej historii, że ktoś cię zauważy i twoje życie może ulec zmianie. Czy Zacheusz chciał zmiany? Nigdzie nie jest to napisane, ale z pewnością miał świadomość, że nie jest kimś kogo ludzie by szanowali. A z ust Jezusa, który był powodem wyjścia Zacheusza na ulicę a nawet wspięcia się na drzewo padają w jego kierunku słowa: Chcę być dzisiaj gościem w twoim domu! On, który chciał być niewidzialny, bo pragnął zaspokoić tylko swoją ciekawość, teraz staje wśród ludzi i wobec wszystkich zostaje WYRÓŻNIONY. Jego reakcja mogła być różna. Mógł spojrzeć na wszystkich z pogardą i powiedzieć, a widzicie – On chce być moim gościem, bo stać mnie na to, żeby go godnie przyjąć… ale on zrobił coś dla ludzi nieoczekiwanego, nie tylko przyjął Jezusa, ale powiedział: Oto połowę mojego majątku daję ubogim, a jeżeli kogoś w czymś skrzywdziłem, zwracam poczwórnie. Skąd taka nagła zmiana?

Zacheusz nie planował się zmieniać, ale sytuacja i spotkanie z Jezusem wymogło na nim autorefleksję. Może w tym momencie swojego życia zobaczył światło w tunelu i postanowił uchwycić się tego światła. W ten sposób Jezus dał dowód ludziom, że człowiekowi, który dochodzi do wiary i szczerze chce być zbawiony, nic nie może stanąć na przeszkodzie do osiągnięcia zbawienia. Bo, Jezus – Syn Boży – przyszedł na świat po to, aby szukać i zbawić to co zginęło. On zwraca uwagę, na każdego, a szczególnie na

ludzi, którzy są pokroju Zacheusza, zagubieni w życiu, popełniający wiele błędów, ale ciekawi innej drogi życia. Może czujemy się tak jak ten przełożony nad celnikami z Jerycha miasta, które znane nam jest skąd inąd z kart Starego Testamentu, kiedy Izraelici okrążając je i dmąc w trąby spowodowali, że jego mury padły w gruzach. Ta historia przypomina nam, że mury grzechu, okalające serce człowieka mogą się rozpaść i może on rozpocząć zupełnie nowe życie, z zupełnie inną perspektywą – perspektywą nadziei i miłości, bo jest to perspektywa życia z Chrystusem, który wyciąga człowieka z ukrycia, stawia przed sobą wyciąga pomocną dłoń i mówi dziś muszę się zatrzymać u ciebie! Co ty na to? Amen.

Słupsk i Pomorze Środkowe, to obszar, którego mieszkańcy są przywiązani do przestrzegania prawd biblijnych, ale i otwarci na nowinki religijne. Początki Reformacji na terenie miasta datuje się na 1517 r., kiedy to doszło do poważnego sporu z miejscowym duchowieństwem w sprawach podatkowych. Szerzenie podglądów Lutra zaowocowało przyjęciem luteranizmu przez słupszczan w 1525 r.

Po oficjalnym wprowadzeniu Reformacji Słupsk stał się miejscem pierwszej wizytacji kościelnej kierowanej przez J. Bugenhagena. Tutaj też siedzibę miała jedna z trzech superintendentur generalnych Pomorza.

Wiek XVIII obrodził aktywnością pietystów, którzy stworzyli jeden z najaktywniejszych na Pomorzu ośrodków tego ruchu. Istotną rolę w ruchu pietystycznym odgrywali duszpasterze z powiatu słupskiego. Jeden z nich P. Schimansky był herrnhutystą.

W XIX w. przychylność mieszkańców wobec nowinek religijnych oraz silne przywiązanie do prawd biblijnych, pozwoliły na działalność na tym terenie postaci znaczących w dziewiętnastowiecznym przebudzeniu religijnym, takich jak filozof F. Schleiermacher, czy kompozytor G. Knak.

W latach trzydziestych i czterdziestych XX w. na terenie Pomorza Środkowego w Kościele ewangelickim ścierały się wpływy faszystów i ich przeciwników. W opozycji wobec biskupów K. Thoma i L. Müllera działało wielu członków Kościoła Wyznającego, w tym m.in. D. Bonhoeffer.

W Informatorze Parafialnym prezentujemy miejsca i osoby ważne dla dziejów pomorskiego ewangelicyzmu.

Początek i epilog luterańskiej dominacji w Słupsku

Rok 1525.

Zalążki Reformacji na terenie Słupska datuje się na 1517 r., kiedy doszło do sporu z duchowieństwem w sprawach podatkowych. Ks. Walther Bartholdy, w książce „O Stolpa du bist ehrenreich…" napisał, że na tablicy w kościele Mariackim podano rok 1519 jako początek nauczania ewangelickiego. Oznaczałoby to, że Słupsk był pierwszym miastem na Pomorzu, które zetknęło się z nauką ks. dr Marcina Lutra. Informacja ta stoi w sprzeczności z poglądem, że pierwszym ośrodkiem luteranizmu na Pomorzu od jesieni 1520 r. był klasztor premonstratensów (norbertanów) w Białobokach k. Trzebiatowa.

Z całą pewnością idee luteranizmu głosił w Słupsku w 1521 r. białobocki zakonnik ks. Christian Ketelhot (łac. Ketelhut, biogram - IP nr 9/2021), kaznodzieja kościoła św. Mikołaja. Przekonał do luteranizmu proboszcza parafii mariackiej ks. Thomasa Hecketa. Obydwaj do lata 1522 r. działali w duchu ewangelickim.

Zainteresowanie nowinkami religijnymi w Słupsku nie ustało. Kolejną czołową postacią był słupszczanin Peter Suawe (biogram - IP nr 10/2022). Studiował m.in. w Wittenberdze, gdzie związał się z Filipem Melanchtonem i należał do najbliższych współpracowników M. Lutra. Jesienią 1521 r. ks. dr Jan Bugenhagen (biogram - IP nr 9/2021) skierował go do Słupska, gdzie był świadkiem działalności poprzedników oraz ich kontynuatorem. Początkowo rozwijał działalność konspiracyjną. Słuchaczami byli nauczyciele szkoły łacińskiej. Z biegiem czasu krąg ten powiększał się. W 1524 r. został aresztowany, po odzyskaniu wolności musiał opuścić miasto. W tym samym roku działalność na terenie Słupska prowadził słupszczanin Lorenz (Laurentiusz) Morgenstern, skierowany następnie przez ks. dr Marcina Lutra do Prus Wschodnich.

Najważniejsze wydarzenia społeczne w Słupsku o charakterze religijnym nastąpiły w latach 1524-25. Luterański kaznodzieja ks. dr Jan Amandi (łac. Amandus, biogram - IP nr 12/2021) prawdopodobnie w dniu 24 grudnia 1524 r. wezwał duchownych katolickich ze Słupska i okolicy na publiczną dysputę J. Amandi miał opinię utalentowanego kaznodziei, z łatwością inspirował tłumy, wiosną 1524 r. doprowadził do szturmu na klasztor franciszkański w Królewcu, następnie przebywał w Gdańsku, który musiał opuścić z uwagi na swoje radykalne poglądy. 26 listopada 1524 r. przybył do miasta nad Słupią. Dość szybko poznał nastroje panujące w Słupsku, zdążył się przekonać, że przeważająca część mieszczan, to zwolennicy nowego wyznania. J. Amandi oświadczył, że w razie porażki podczas dysputy pozwoli się spalić na ustawionym na rynku stosie. Wieść o tym rozniosła się błyskawicz-

nie. Słupszczanie gromadnie przybyli na plac przed ratuszem, gdzie dysputa odbyła się w jeden z trzech dni świąt bożonarodzeniowych (25, 26 lub 27 grudnia 1524 r.). Pojawili się zarówno zwolennicy, jak i przeciwnicy luteranizmu.

Dla wielu była to okazja do taniej rozrywki z interesującym finałem. J. Amandi był pewny swych racji, tym bardziej, że jego przeciwnikami w dyspucie mieli być słabo wykształceni duchowni. Jak można było przewidzieć wytrawny demagog i dobry mówca nie znalazł w dyspucie godnych siebie przeciwników. Część księży w ogóle nie przybyła, a ci którzy byli obecni przyznali, że wiele zła wkradło się do Kościoła, jednak oni czuli się bezsilni, aby naprawić sytuację. Wówczas radni przysłuchujący się dyspucie na rynku mieli zaproponować kapłanom katolickim porzucenie stanu duchownego i obranie sobie innego sposobu życia.

Zgromadzony tłum, podniecony dyskusją i oburzony złem, jakie szerzyło się w Kościele, potwierdzonym przez samych księży, wtargnął do pobliskiego kościoła Mariackiego. W miejskiej farze zniszczono ołtarz oraz usunięto obrazy i figury świętych. Następnie udano się do klasztoru dominikanów, gdzie obrabowano między innymi skarbiec i również usunięto obrazy oraz figury. W czasie tych zajść poturbowano zakonników. Na terenie zabudowań klasztornych i w ich otoczeniu doszło do krwawej bijatyki. Bójka odbywała się równolegle z rabunkiem i pożarem kościoła oraz zabudowań klasztornych. W czasie tumultu kościół został obrabowany i spalony.

W wyniku tych wydarzeń obalono dotychczasową Radę Miejską i powołano 24-osobowy Komitet Obywatelski, który był przedstawicielem stanu średniego, reprezentującego głównie mistrzów rzemieślniczych i średnie kupiectwo.

Słupskie wydarzenia były jedynym poważnym i krwawym incydentem związanym z Reformacją na wschód od Odry i położyły kres działalności klasztoru dominikanów.

Ks. dr Jan Amandi po opuszczeniu Słupska udał się do Szczecina, gdzie kontynuował rewolucyjną działalność kaznodziejską.

Pomorski władca, książę Jerzy I przybył do Słupska 11 listopada 1525 r., aby gruntownie rozpoznać uwarunkowania konfliktu i rozstrzygnąć go na miejscu. 25 listopada 1525 r. wydał dokument, który regulował sprawy między władcą a miastem oraz wewnętrzne kwestie miasta.

Sprawy kościelne okazały się najistotniejsze i mandat rozstrzygał je jako pierwsze, po nałożeniu na miasto grzywny za „nieposłuszeństwo". Książę zdecydował, że miasto miało odbudować zniszczone kościoły i przywrócić ich wystrój oraz zezwalał na wybór jednego kaznodziei luterańskiego, nauczającego „bez wymysłów i plotek". Dla rozwoju luteranizmu decyzja ta miała podstawowe znaczenie. Akt z 25 listopada stał się podstawą prawną formalnego zawiązania miej-

skiej gminy luterańskiej ze stałym proboszczem.

Słupscy zwolennicy luteranizmu z przyznanego prawa natychmiast skorzystali i jeszcze w 1525 r. wybrali na swego proboszcza ks. Jakoba Hogensee (biogram - IP nr 10/2021). Pochodził on z Prus Książęcych, studiował w Wittenberdze, gdzie związał się z Melanchtonem i Lutrem. W Słupsku do 1535 r. utrzymywał rodzinę ze składek zborowników w wysokości 20 guldenów rocznie. Historiografia pomorska sławi jego postać oraz rozważną, planową, spokojną i ofiarną działalność kaznodziejską i duszpasterską. Miał możliwość przejścia do Rygi, Królewca i Kołobrzegu, a nawet na dwór książęcy do Drezna, z czego nie skorzystał.

Ewangelicka Fundacja Szlachetnych Panien (pocz. XX w.)

Od 1525 r. Słupsk był formalnie miastem dwuwyznaniowym. To stawiało przed jego mieszkańcami nowe wyzwania. Działalność katolicka skupiała się wokół wymierającego Klasztoru norbertanek. W jego miejsce powołano ewangelicki konwent - Fundację Szlachetnych Panien dla 8 kobiet z rodzin junkierskich i jednej ze stanu mieszczańskiego. Fundacja działała do 1945 roku, członkinie Konwentu zajmowały się m.in. prowadzeniem lekcji gry na fortepianie, nauki języków obcych, opiekowały się ogrodem i domem starców.

Sejm trzebiatowski decyzją z grudnia 1534 r. proklamował w Księstwie Pomorskim Reformację. Pierwsza na Pomorzu wizytacja państwowo-kościelnej komisji odbyła się w dniach 10-13 stycznia 1535 r. właśnie w Słupsku. Miała ona unormować stosunki kościelne w mieście według zasad Kościoła ewangelickiego.

Początek 1945 roku

Po zakończeniu I wojny światowej Kościół ewangelicki w Słupsku stanął w obliczu nowej sytuacji. Pobożność rozbudzona w pierwszych latach woj-

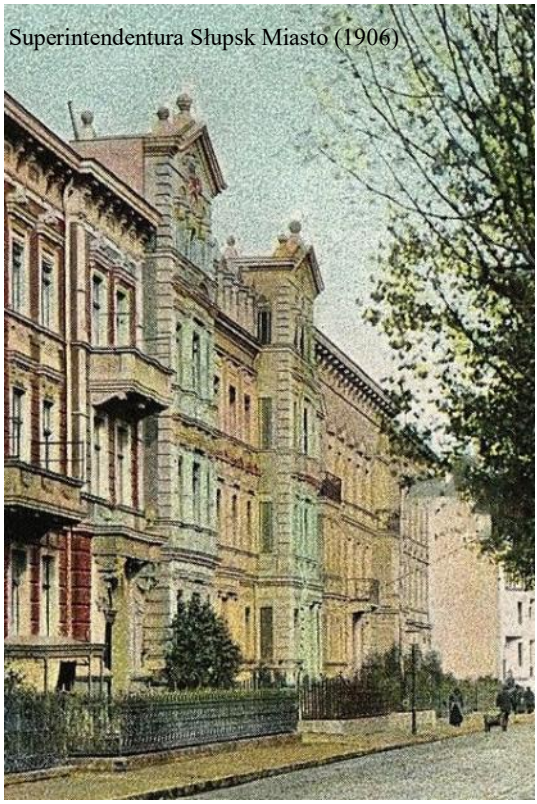
Superintendentura Słupsk Miasto (1906)

ny zaniknęła. Rozpoczął się proces opuszczania Kościoła. Konflikty przerodziły się w walkę wewnątrz Kościoła, która podzieliła również słupskie duchowieństwo na dwie zwaśnione strony. W wyborach kościelnych w listopadzie 1932 r. Ruch Wiary Niemieckich Chrześcijan otrzymał już ponad 60% głosów na Pomorzu. Na podstawie kolejnego sukcesu w wyborach kościelnych z 23 lipca 1933 r. ks. Ludwig Müller (biogram - IP nr 10/2022) został wybrany biskupem Rzeszy i zniesiono samorząd wewnątrzkościelny. Zawiązała się przeciwko temu Liga Pastorów i Kościół Wyznający, który wyłonił się z niej jesienią 1934 r. Podzielił on prowincję na dziewięć konwentów, a Pomorze Środkowe na konwenty w Białogardzie, Koszalinie, Sławnie i Słupsku. Na terenie miasta ks. Ernst Seils i ks. Wihelm Kühl, jako niemieccy chrześcijanie, stanęli twarzą w twarz z Kościołem Wyznającym, reprezentowanym przez superintendentów ks. Otto Gehrke (biogram - IP nr 11/2021) i ks. Martina Reinke, a także proboszczów: ks. Karla Bottke, ks. Rudolfa Spittela ((biogram - IP nr 10/2021)) i ks. Georga Wernicke.

Początki organizacyjne Kościoła ewangelickiego w Słupsku sięgają wizytacji kościelnej w 1535 roku, podczas której ustanowiono urząd superintendenta. Został nim ks. Jakob Hogense. Ostatecznie w skład synodu weszły 32 parafie. W 1817 r. olbrzymi Synod został podzielony na trzy mniejsze diecezje. Nosiły one nazwy Słupsk Miasto, Słupsk Stare Miasto i Kołczygłowy. Diecezją kierował superintendent. W diecezji Słupsk Miasto był to zazwyczaj pierwszy proboszcz parafii mariackiej. Ostatnim był ks. Martin Reinke. Ostatnim superintendentem Synodu Słupsk Stare Miasto był ks. Otto Gehrke. W Słupsku działały następujące parafie: mariacka, zamkowa, Jana, wojskowa (Synod

Słupsk Miasto) oraz dwie parafie personalne przy kościele Piotra (Synod Słupsk Stare Miasto).

Superintendentura Słupsk Stare Miasto (przed 1945)

W 1931 r. ewangelicka parafia mariacka liczyła ok. 32 000 dusz. Organizacyjnie była podzielona na pięć zborów, każdym z nich kierował proboszcz, z reguły mający do pomocy wikariusza lub diakona. Sprawy kościelne prowadziła parafialna rada kościelna i rada parafialna. Obu przewodniczył proboszcz. W parafialnej radzie kościelnej było 16 mężczyzn i dwie kobiety, a w radzie parafialnej 49 mężczyzn i jedenaście kobiet. W parafii pracowało pięć sióstr diakonis. Ponadto działały m.in. Stowarzyszenie Niebieskiego Krzyża Kościoła Ewangelickiego, Ewangelickie Stowarzyszenie Pomocy Kobietom, Stowarzyszenie Pracowników Ewangelickich, Stowarzyszenie Dziewic, Stowarzyszenie Młodych Mężczyzn i Grupa Studium Biblijnego dla Uczniów. Ilustrowany kwartalnik „Stolper Kirchenblatt" ukazywał się co kwartał.

W 1931 r. ewangelicka parafia zamkowa liczyła ponad 4000 dusz. Pierwotnie była to parafia personalna, tzn. nie miała określonego obszaru działania, a jedynie pewną grupę osób, które do tej parafii przynależały. Wynikało to z faktu, iż kościół zamkowy nie był własnością miejską. Należał do państwa pruskiego i był przez niego utrzymywany. Dopiero w 1902 roku kościołowi zamkowemu przypisano niektóre ulice z parafii mariackiej. W ten sposób stała się parafią terytorialną. Filiał Kobylnica był związany pod względem organi-

Siostry diakonisy przed szpitalem przy ul. Kopernika (przed 1945)

zacyjnym z parafią zamkową. Łącznie do parafii należało około 7000 dusz. Rada kościoła parafialnego, w tym duchowny, składała się z sześciu osób i 32 radnych parafialnych. Co miesiąc ukazywała się gazeta parafialna „Heimatklänge für das Kirchspiel Stolp-Schloßgemeinde und Kirchengemeinde Kublitz". Ostatnim proboszczem był ks. Friedrich Pieper.

Dwie plebanie przy kościele zamkowym (przed 1945)

W kościele zamkowym spotykała się także ewangelicka parafia wojskowa, obejmująca żołnierzy, ich rodziny oraz podopiecznych sierocińców wojskowych. W 1931 roku liczyła dokładnie 543 dusze.

Reformowana parafia Jana także funkcjonowała przy kościele zamkowym. Liczyła około 4000 członków. W 1902 r. zbór reformowany zrezygnował ze swojego konfesyjnego charakteru i stał się ewangelickim zgromadzeniem parafialnym. Zostały mu przydzielone niektóre ulice. Proboszczem do marca 1945 r. był ks. dr Werner de Bor (biogram - IP nr 12/2021). W radzie kościelnej było siedem osób. Działały cztery wolontariaty: Biedni Pomocnicy, Pomocnicy Prasowi, Pomocnicy ds. Dzieci i Pomocnicy Biblioteczni.

Ewangelicka parafia Piotra, która należała do superintendentury Słupsk Stare Miasto, liczyła około 10 000 dusz. Obejmowała opieką duszpasterską także mieszkańców okolicznych wiosek. Dzieliła się na I zbór, któremu przewodniczył superintendent ks. Otto Gehrke, oraz II z proboszczem ks. Wilhelmem Kühlem. W parafialnej radzie kościelnej zasiadało 14 osób. W ramach wspólnoty działała Ewangelicka Organizacja Pomocy Kobietom, Stowarzyszenie Młodych Mężczyzn, Stowarzyszenie Młodych Dziewcząt i Stowarzyszenie Błękitnego Krzyża.

Nabożeństwa ewangelickie Pomorskiego Kościoła Ewangelickiego odprawiano w kościołach parafialnych: mariackim, Piotra, zamkowym Jana oraz w Salach Modlitw, znajdujących się przy dzisiejszych ulicach: Grottgera 9 i Niedziałkowskiego 5A, Okazjonalnie odprawiano także nabożeństwa w kaplicy Jerzego, kaplicach cmentarnych i kaplicach szpitalnych.

Oprócz Kościoła unijnego na terenie miasta działały kongregacje apostolskie i wolne kościoły ewangelickie. Pierwsi zwolennicy zgromadzenia apostolskiego gromadzili się wokół braci Kuchenbeckerów. W 1878 roku otwarto nowo wybudowaną

kaplicę przy Długosza 24. Zgromadzenie Nowoapostolskie, które wyłoniło się ze zgromadzenia apostolskiego, otworzyło kaplicę w kamienicy przy ul. Krasińskiego 15.

W oddzielnych kongregacjach ewangelicko-luterańskich zjednoczeni byli ci luteranie, którzy w przeciwieństwie do unii i wolnych prądów w kościołach regionalnych ściśle trzymali się luterańskich pism konfesyjnych. Kościół staroluterański Świętego Krzyża mieścił się od 1859 r. przy ul. Słowackiego 40. Separatyści luterańscy pierwsze miejsce kultu zbudowali w 1884 roku przy ul. Długosza 22, kolejna kaplica powstała przy ul. Krasińskiego 5. Ponadto aktywni byli baptyści (rejon dzisiejszej ul. Gancarskiej), adwentyści (ul. Mostnika 54) i metodyści (kościół Chrystusa przy ul. Słowiańskiej 4).

Plebanie ewangelickie mieściły się przy ulicach: Armii Krajowej 16 i 22, Dominikańskiej 6 i 7, Grottgera 9, Lutosławskiego 33, Policjantów 7, Sienkiewicza 3, Zamkowa 5. Staroluteranie oraz luteranie separowani dysponowali plebaniami przy ul. Długosza 22, Drewnianej 4 i Krasińskiego 5.

Armia Zbawienia siedzibę miała przy ul. Tuwima 22. „Evangelische Arbeitersiedlung" był właścicielem osiedla obejmującego budynki mieszkalne przy ul. Grottgera 3, 3A, 4, 4A, Fałata 1, 2, 3, 4, 5, 6, 18, 19, 20, 21, 22, a parafia mariacka budynków mieszkalnych przy ul. Fałata 23 i Sienkiewicza 3. Przy ul. Grodzkiej działała Ewangelicka Fundacja Szlachetnych Panien

Plebania przy ul. Zamkowej 5 (przed 1945)

Plebania przy ul. Lutosławskiego 33 (przed 1945)

Plebania przy ul. Drewnianej 4 (przed 1945)

Plebania przy ul. Policjantów 7
(lata trzydzieste XX w.)

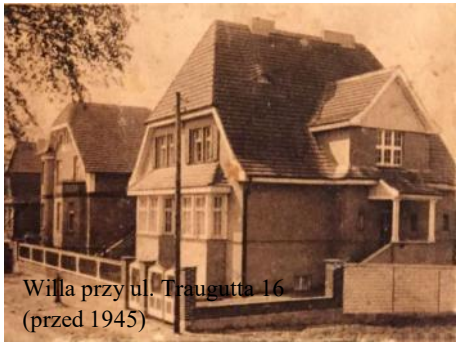
Willa przy ul. Traugutta 16
(przed 1945)

zajmująca obiekty poklasztorne oraz prowadząca Dom Starców przy ul. Morcinka 20. Siedziba sióstr diakonis mieściła się przy ul. Jana Pawła II 7, natomiast ewangelicki Dom Dziecka przy ul. Poniatowskiego 42. „Christliche Versammlung" siedzibę miał przy ul. Przemysłowej 1, „Bibelkreis höh. Schüler" mieścił się przy ul. Jaracza 28, „Christliche Glaubensgemeinschaft" był zlokalizowany przy ul. Kilińskiego 29, „Christengemenide" funkcjonowała przy nieistniejącym łączniku pomiędzy ul. Jana Pawła II i Słowackiego.

Jan Wild

Dawne plebanie ewangelickie dzisiaj.

Trudne, ale przydatne słowa

Hermeneutyka biblijna

nauka teologiczna zajmująca się odczytywaniem tekstów biblijnych, zwłaszcza ich sensu duchowego. Hermeneutyka stawia pytania co do właściwego sposobu rozumienia Biblii. Można ją znaleźć już w samych tekstach biblijnych, np. w dialogu diakona Filipa z urzędnikiem królowej Etiopii w Dziejach Apostolskich 8,30-31: „Czy rozumiesz, co czytasz?" – „Jakżeż mogę [rozumieć], jeśli mi nikt nie wyjaśnił". U swego zarania hermeneutyka była interpretacją tekstów świętych (hermeneutyka biblijna, hermeneutyka teologiczna) i taka pozostawała aż do Friedricha Schleiermachera, który, jako pierwszy, postulował objąć działaniami hermeneutycznymi wszystkie teksty.

ROK WYZNANIA WIARY

2025

O tym, co za nami

Światowy Dzień Modlitwy

Podczas niedzielnego nabożeństwa 11. czerwca przeżywaliśmy wspólnie liturgię Światowego Dnia Modlitwy przygotowaną w tym roku przez kobiety z Wysp Cooka. W organizację nabożeństwa włączyły się panie z grupy Kobiety w Akcji, które przygotowały całą liturgię i poczęstunek. Pieśni z Wysp Cooka przygotowały kobiety z Klubu KAWON pod okiem Grzegorza Gurłacza. Kolejne nabożeństwo ŚDM w 2026 r. z liturgią z Kenii.

Wycieczka do Fromborka

W ramach projektu pt. *Samodzielni i Aktywni III* realizowanego ze środków Województwa Pomorskiego 17 czerwca odbyła się wycieczka do Fromborka. W ramach pobytu w mieście Kopernika zwiedziliśmy Katedrę z grobem Astronoma, wysłuchaliśmy koncertu organowego, odbyliśmy wizyty w Muzeum Medycyny i Muzeum Kopernika. Jedną z atrakcji był seans we

fromborskim Planetarium. Po obiedzie w Domu Kopernika udaliśmy się w drogę powrotną do naszych domów. Projekt adresowany był do osób z niepełnosprawnościami.

Piknik Parafialny

Na zakończenie roku szkolnego oraz na rozpoczęcie lata i wakacji (21 czerwca), na terenie SCDiD, odbył się piknik parafialny, który zgromadził liczne grono parafian. Oprócz tradycyjnego grilla furorę zrobił dmuchaniec-zjeżdżalnia, który chyba stanie się stałym punktem programu kolejnych pikników dla dzieci.

Porządki w SCDiD 28.06

Kolejne wydarzenie w naszym Centrum miało charakter roboczy i porządkowy. Dzięki dużemu zaangażowaniu sił fizycznych drzemiących w naszych parafiankach i parafianach udało się w bardzo dużym stopniu uporządkować ogród w SCDiD oraz wykonać generalne porządki wewnątrz budynku.

Wieczory ewangelizacyjne

Dzięki łączom internetowym w dniach 6-13 lipca w sali parafialnej odbywały się transmisje ewangelizacji z Dzięgielowa, gdzie co roku zbierają się setki osób by słuchać Ewangelii. W tym roku główną mówczynią była ks. Danielle Dokman z Surinamu.

Święto parafialne w Parafii Prawosławnej

Na zaproszenie Parafii Prawosławnej w Słupsku, która 12 lipca obchodziła Święto Parafialne, w liturgii w słupskiej cerkwi Piotra i Pawła uczestniczył proboszcz naszej parafii ks. Wojciech Froehlich.

Proboszcz przekazał siostrom i braciom prawosławnym pozdrowienia i życzenia błogosławieństwa Bożego na kolejny rok działalności.

Ślub i chrzest

12 lipca w naszym kościele odbyła się podwójna uroczystość. Najpierw w związek małżeński wstąpili Mariusz Przybyszewski oraz Paulina Orłowska. W dalszej części nabożeństwa ochrzczone zostały ich córki Lilianna i Larysa. Małżonkom i ich córkom życzymy Bożego błogosławieństwa na każdy dzień.

3. etap remontu organów

Odbiór prac konserwatorskich związanych z remontem oryginalnych miechów naszych organów sprowadzonych z dawnego kościoła ewangelickiego w Grabiach (Opolszczyzna) zakończył trzeci etap remontu zabytkowego instrumentu. Renowację wykonała firma Szymona Januszkiewicza z Pruszcza Gdańskiego. W przyszłym roku planowany jest ostatni etap remontu, czyli połączenie miechów z instrumentem, dzięki czemu, po 36 latach , instrument będzie kompletny i w całości oryginalny. Projekt został dofinansowany przez Miasto Słupsk oraz

Wojewódzki Konserwator Zabytków w Gdańsku.

Wycieczka na Hel

Zaplanowany na 28.08 wyjazd na Hel był częścią projektu pn. *Podaj rękę* dofinansowanego ze środków Wojewody Pomorskiego. W programie wyjazdu była wizyta w helskim fokarium i wspólny obiad. Pozostały czas wolny każdy mógł wykorzystać według własnej woli i dostosować do możliwości fizycznych. Część osób spacerowała po plaży, część zwiedzała okolice na meleksach, niektórzy wybrali latarnię morską, lub muzeum rybołówstwa zlokalizowane w dawnym kościele ewangelickim.

Koncert Kasi Kupiec

W ostatnią sobotę wakacji (30.08) mieliśmy okazję poznać twórczość Kasi Kupiec. Pieśni, pochodzącej z Oświęcimia a należącej do Parafii w Gliwicach luteranki, opowiadają o jej relacji z Bogiem i o fascynacji Izraelem. Wpadające w ucho rytmy „bossanowy" oraz przepełnione wiarą przekazywane w pieśniach i słowach treści uczyniły ten wieczór wyjątkowym.

Śniadanie dla kobiet

04.10.2025 (sobota)

godz. 10.00

- **W drodze ku sobie - podążając za przykazaniem miłości.**

  prowadząca: ks. Izabela Sikora - luterańska duchowna pracująca w parafii w Szczecinie, pedagog specjalny.

- ***Warsztaty: Breloki do kluczy***

  prowadzące: panie z PEA Grudziądz

zgłoszenia: do 21.09.2025
przyjmuje Elżbieta Greinke

Parafia Ewangelicko - Augsburska w Toruniu

torun@luteranie.pl
(56) 622 31 54

koszt: 90 złotych
(śniadanie, obiad i warsztaty)

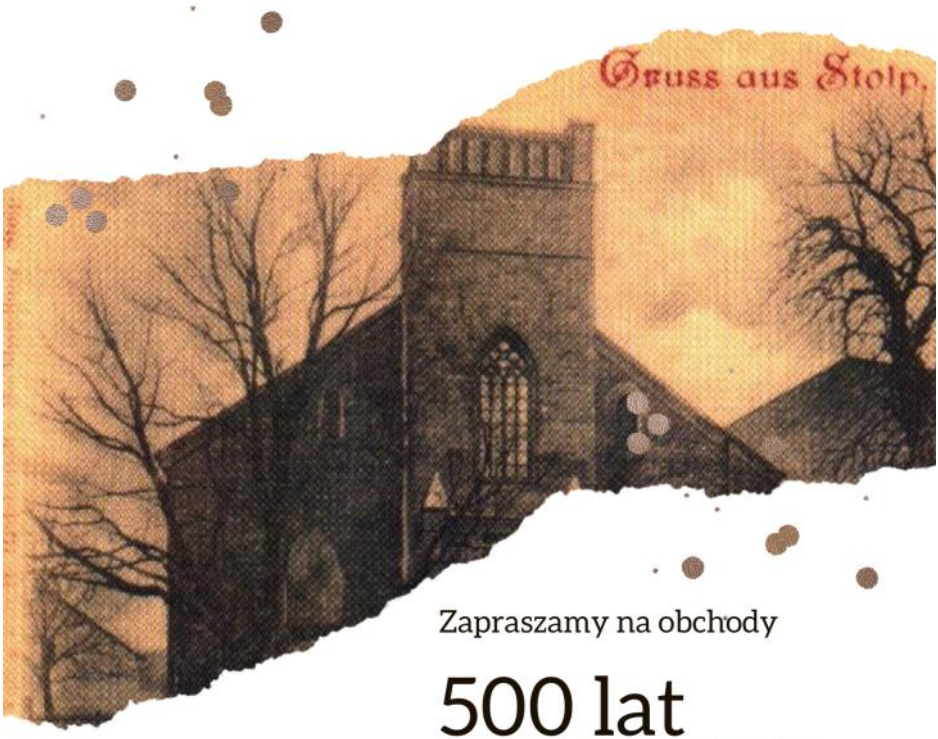

Zapraszamy na obchody

500 lat
luteranizmu w Słupsku

13/14 września 2025 r.

W programie:

sobota

sesja popularnonaukowa w Muzeum Pomorza Środkowego 14.00
Czerwony Spichlerz, ul. Szarych Szeregów 12

koncert organowy prof. Jana Bokszczanina 19.00
Kościół, ul. Słowackiego 40

niedziela

nabożeństwo dziękczynne 10.30
Kościół, ul. Słowackiego 40

poświęcenie Słupskiego Centrum Diakonii i Dialogu 12.30
SCDiD, ul. Traugutta 16

Diakonia

Słupsk

Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku
Instytucja Kultury Samorządu Województwa Pomorskiego

Co nam w duszy gra

Na tych stronach Informatora Parafialnego publikowane będą artykuły, informacje, ciekawostki, recenzje i inne teksty przygotowane przez szersze grono autorek/autorów z naszej Parafii. Wraz z grupą *Kobiety w Akcji* zapraszamy do redagowania tekstów dotyczących Waszych zainteresowań związanych z wiarą, kościołem, wspólnotą, czy też Waszym doświadczaniem Boga i Jego stworzenia, którymi chcielibyście się podzielić z czytelnikami Informatora Parafialnego. Materiały do kolejnego numeru przyjmujemy do każdego 20-go dnia poprzedniego miesiąca. Zapraszamy do systematycznej współpracy!

Słupskie bulwary

Wieczór wrześniowy,
zapach wrzosowy.

Melodia świerszcza,
zaklęcia wieszcza.

Rzeki szeptanie,
myśli muskanie.

Mozaika gwarów
słupskich bulwarów.

Agnieszka Lis

MUZYCZNE WIECZORY
W KOŚCIELE EWANGELICKIM 2025

PARAFIA EWANGELICKO-AUGSBURSKA W SŁUPSKU

Słupsk

PROJEKT DOFINANSOWANY PRZEZ MIASTO SŁUPSK | WSTĘP WOLNY

PRZYKŁADOWE, MINIMALNE KWOTY SKŁADKI PARAFIALNEJ W ZALEŻNOŚCI OD DOCHODU DANEJ OSOBY		
Dochód miesięczny	**Składka miesięczna**	**Składka roczna**
1 000,00 zł	10,00 zł	120,00 zł
1 300,00 zł	13,00 zł	156,00 zł
1 600,00 zł	16,00 zł	192,00 zł
2 000,00 zł	20,00 zł	240,00 zł
2 500,00 zł	25,00 zł	300,00 zł
3 000,00 zł	30,00 zł	360,00 zł
3 500,00 zł	35,00 zł	420,00 zł
4 000,00 zł	40,00 zł	480,00 zł
4 500,00 zł	45,00 zł	540,00 zł
5 000,00 zł	50,00 zł	600,00 zł
5 500,00 zł	55,00 zł	660,00 zł
6 000,00 zł	60,00 zł	720,00 zł
6 500,00 zł	65,00 zł	780,00 zł
7 000,00 zł	70,00 zł	840,00 zł
10 000,00 zł	100,00 zł	1 200,00 zł
12 000,00 zł	120,00 zł	1440,00 zł
15 000,00 zł	150,00 zł	1800,00 zł
17 000,00 zł	170,00 zł	2040,00 zł
20 000,00 zł	200,00 zł	2400,00 zł

SERDECZNIE DZIĘKUJEMY ZA WSZELKIE 1% DAROWIZNY ZŁOŻONE NA RZECZ PARAFII! ZACHĘCAMY DO REGULARNEGO OPŁACANIA SKŁADKI KOŚCIELNEJ

Składkę można opłacać w kancelarii parafialnej lub przelewać na konto parafialne z dopiskiem darowizna - składka kościelna rok imię i nazwisko (pozwoli to na odliczenie wpłaconej kwoty od podatku):

25160014621816836860000001

Dla innych darowizn obowiązują te same konta. Poniżej przedstawiamy wyciąg z regulaminu parafialnego dotyczący zasad opłacania składek kościelnych. Jednocześnie przypominamy, że pełnoprawny udział np. w wyborach do rady parafialnej lub jakichkolwiek głosowaniach podczas zgromadzeń parafialnych mają osoby, które znajdują się na liście parafialnej, czyli są członkami parafii pod względem formalnym, na co składa się również opłacenie składki kościelnej. Zachęcamy państwa do cyklicznych wpłat, które można realizować np. przez stałe, miesięczne zlecenia bankowe, rozkładając roczną należność na 12 mniejszych kwot (np. w przypadku, gdy miesięczne wynagrodzenie wynosi 2400 netto, to roczna składka kościelna wynosi 288 zł. Kwotę dzielimy przez 12, co daje nam miesięcznie 24 zł. W swoim banku dokonujemy zlecenia miesięcznej dyspozycji kwoty w wysokości 24 zł na konto bankowe parafii).

SKŁADKA KOŚCIELNA - Regulamin Parafialny Kościoła Ewangelicko - Augsburskiego w Rzeczpospolitej Polskiej

ZASADY OGÓLNE

§ 7

1. Każdy członek Parafii, który został konfirmowany i ukończył 18 lat, zobowiązany jest do płacenia składek parafialnych. Składki te powinny wynosić **co najmniej 1%** jego dochodu.

2. W uzasadnionych przypadkach Rada Parafialna może zwolnić od tego obowiązku pojedynczych parafian bądź też określone grupy społeczne np. uczniów, studentów, bezrobotnych, czy też rodziny przeżywające okresowe trudności finansowe. W uchwale dotyczącej zwolnienia powinien być określony czas trwania tego zwolnienia.

Plan nabożeństw na Wrzesień/Październik 2025			
Dzień	**Słupsk D**	**Słupsk PL**	**Lębork**
07.09 12. po Trójcy Św.		10.30	
14.09 13. po Trójcy Św.		10.30	
21.09 14. po Trójcy Św.		10.30	8.30
28.09 15. po Trójcy Św.		10.30	8.30
5.10 16. po Trójcy Św.	9.00	10.30	
12.10 17. po Trójcy Św.		10.30	8.30
19.10 18. po Trójcy Św.		10.30	
26.10 19. po Trójcy Św.		10.30	8.30
31.10 Święto Reformacji		17.00	

Zaplanowane wydarzenia			
Data	**Godz.**	**Wydarzenie**	**Miejsce**
13.09	14.00	Konferencja z okazji 500-lecia luteranizmu w Słupsku	Czerwony Spichlerz
14.09	12.30	Poświęcenie Słupskiego Centrum Diakonii i Dialogu	SCDiD
19.09	17.00	Spotkanie Kobiety w Akcji	SCDiD
26-28.09	17.00	Polsko-Niemieckie spotkanie młodzieży	Słupsk/Gd.
4.10		Śniadanie dla kobiet	Toruń